

ELŐSZÓ

Karunk immár több évtizedes, szép hagyományát ápoljuk tovább azzal, hogy a 70. életévét betöltött Ruszoly József professzort neki szentelt emlékkönyvvel tiszteljük meg. Ez ünnepi alkalomból készült kötetben pályatársai, tanítványai adóznak egy-egy tanulmánnyal kollégájuknak, barátjuknak, mesterüknek. Mivel Ruszoly professzor úr széleskörű nemzetközi tudományos kapcsolatrendszerben él, mi sem természetesebb, mint hogy több külhoni – osztrák, német, szerb – jogtörténész is tollat ragadott. Fontos sajátossága a kötetnek, hogy nem csupán jogászok, hanem más társtudományok művelői közül is számosan jelentkeztek az emlékkönyvbe dolgozattal; ez Ruszoly József emberi és szakmai énjének jellemző folyománya, hiszen tudnivaló, hogy a szoros értelemben vett jogtörténet mellett a művelődéstörténet, sőt a közírás terén is tevékenykedik – nem csoda hát, ha jóbarátokat a jogászokon kívül is talált. De lássuk sorjában, miként tudott egy Bihar vármegyei községben született legényke a Szegedi Tudományegyetem professzori székébe eljutni.

A jubiláns 1940. március 22-én jött világra – kálvinista gazdálkodó család első gyermekeként – Bagamérban. Általános iskolai tanulmányait szülőfalujában, középiskoláit a debreceni Csokonai Vitéz Mihály Gimnáziumban, majd az abból kivált Tóth Árpád Fiúgimnáziumban végezte. Kitűnő érettségi bizonyítvánnyal és az Országos Középiskolai Tanulmányi Versenyen történelemből nyert pályadíjjal a tarsolyában iratkozott be a Szegedi Tudományegyetem jogi karára. Hogy egyetemi tanulmányokra éppen Szegedet választotta, abban a debreceni diákközhonban élő Móra Ferenc-kultusznak is szerepe volt. Szépirodalom iránt is erősen vonzódo érdeklődését jelzi, hogy amikor 1958. július 2-án fölvételi elbeszélgetésre Szegedre jött, emlékként Juhász Gyula versgyűjteményét – „Magyar táj, magyar ecsettel” –, Csongor Győző Dankó-füzetét és a *Tiszatáj* előző havi számát vitte haza magával. Eminens tanulmányi eredményeiből azután a jogi karon sem adott alább, így az egyetem (akkor: József Attila Tudományegyetem) tanácsa – a Népköztársaság Elnöki Tanácsának határozata nyomán – 1964-ben aranygyűrűs (*sub auspiciis Rei Publicae Popularis*) állam- és jogtudományi doktorrá avatta. Minden szorgalmas, eszes és kitartó diák-hallgató álma ez, az ifjú Ruszoly Józsefnek sikerült – és ez még csak a kezdet volt.

Tudományos pályára készült. A jogtörténettel és a jogtörténeti tanszékkel korán eljegyezte magát. Már hallgatóként demonstrátori feladatokat látott el az akkor Maday Pál vezette szegedi jogtörténeti tanszéken, amely első munkahelye is lett; itt 1963-tól 1981-ig (másodállásban még 1983-ig) végigjárta az egyetemi oktatók grádcisait. Both Ödön mellett nevelkedett és emelkedett. A miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem 1981-ben frissen megnyílt jogi karán egyetemi docensként megszervezte a Jogtörténeti és Jogelméleti Tanszékét, amelyet 1988. június 30-áig vezetett (másodállásban még 1991-ig maradt ott). Az egyetemi karrier csúc sát jelentő professzori kinevezését 1986. július 1-én nyerte el. Miskolcra Szegedre visszatérve 1988. július 1-én átvette a Jogtörténeti Tanszék vezetését, amelynek korábbi vezetője, Both Ödön időközben meghalt (1985),

az ő utóda, Tóth Árpád pedig nemsokára nyugdíjba vonult. Úgyszólván egész életén át otthont adó tanszékének vezetésétől a felsőoktatási törvény szabta életkort (65) betöltve, 2005. június 30-án vált meg; ezután a Bónis György Szemináriumba nyert beosztást. Oktatói pályájának megkoronázásaként az egyetem *professor emeritus* címmel tüntette ki lankadatlan szorgalmú polgárát.

Szegeden kívüleső „egyetemalapítói” tevékenységének Miskolc mellett Debrecen is sokat köszönhet. A Kossuth Lajos Tudományegyetem újjáalapító professzoraként a Jog- és Államtudományi Intézet élén mintegy dékáni hatáskörben tevékenykedett, a Jogtörténeti és Jogbölcseleti Tanszéknek pedig ott is vezetője volt (1995–2000).

Jogtörténész, de a szó tágasabb értelmében. Szakmai munkássága is átnyúlik más, történeti, sőt irodalmi diszciplínák területére. Pályakezdő korában, az 1960-as években a *Tiszatáj* rendszeres dolgozótársa volt; azóta is ehhez a szegedi szellemi körhöz tartozónak vallja magát, melyet leginkább Péter László és Ilia Mihály bölcsészprofesszorok neve fémjelez. Egyidejűleg a költő Papp Lajos szerkesztette *Szegedi Egyetem* szerkesztőbizottságának is jogi kari tagja volt – a hagyomány-rovatot gondozta. Miskolci éveit alatt ugyanő mellett a *Napjaink* rovatvezetője volt, 1988-iki megindulása óta pedig a *Hitel* munkatársa. Különös, benső szellemi kapcsolat fűzi Ady Endréhez. Talán a táj, melynek két közeli pontjáról valók, magyarázza ezt: Ady iránti vonzalma *Az Értől az Óceánig* gondolata föld- és életrajzi sorsközösségének valós élményéből fakad.

Szűkebb értelemben vett kutatásai – alapos európai kitekintéssel – főként a hazai választójogi rendszerek területére esnek. Imponálón gazdag publikációs tevékenységet folytat: eddig több mint hatszáz közleménye jelent meg. Kiemelkedik közülük „A választási bíráskodás Magyarországon 1848–1948” c. munkája (Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1980), amelynek kéziratát előzőleg (1977) kandidátusi értekezésként védte meg. Akadémiai doktori fokozatot eredményező disszertációját – „A rendiség és a népképviselés között. Tartománygyűlések és választójog a Német Szövetségben (1815–1848)” – vonatkozó témájú német jogtörténeti kutatásainak összegzéseként 1986-ban terjesztette a Magyar Tudományos Akadémia színe elé.

Grandiózus vállalkozása az 1848:V. tc. teljes országos gyakorlatának föltárása. E tárgy körben fogant első monográfiája – „Országgyűlési képviselő-választások Magyarországon 1861–1868” (Püski Kiadó, 1999) – után a szakma várja a folytatást, melyhez „csak” idő, egészség és alkalmas körülmények kellene: a jelen ünnepi alkalom nagyszerű lehetőség, hogy ehhez buzdítást adjunk!

Feltétlenül említést érdemel a tudományos kutatómunka iránti kérlelhetetlen igényessége. Számára a primér források, jellemzően levéltárak polcain rejtőző iratok jelentik a kutatómunka megkerülhetetlen alapját. A régi iratok illata Debrecenben csapta meg. Pályakezdőként egy teljes félévet töltött gyakornokként az Országos Levéltárban. Miként saját, úgy a hallgatóknak szóló évfolyam- és szakdolgozati, tudományos diákköri és a fiatalabb kollégái számára kijánlott témák is rendre valamely levéltárba vezettek. Munkahelyeiként magáénak vallja a szegedi Somogyi-könyvtárat régi s új helyén, meg persze a levéltárat: a torony alattit megboldogult Oltvai Ferenc, a Dóm térít Blazovich László (ki professzortársa is) igazgatása alatt.

Mint ízig-vérig egyetemi tanár, mindenkor különös gondot fordított hallgatóinak tansegédletekkel való ellátására. Ruszoly József a tankönyveket író, klasszikus professzori hagyományokat követi. Nem híve a többszerzős munkáknak: miként az előadások egységes íve ki kell, hogy rajzolja a tárgyat jegyző tanár tudományos felfogását, úgy az általa írott tananyagot is egységes szemléletnek kell áthatnia. „Európa jogtörténete” cí-

met viselő tankönyve (1996) Nyugat- s Közép-Európa szélesebben értelmezett magánjogának intézménytörténetét, az „Európa alkotmánytörténete” (2005, mindkettő: Püski Kiadó) c. pedig alkotmánytörténetét foglalja össze. A dr. Püski Sándor, a *népi írók* mentora által alapított és haláláig vezetett, kedves kiadójánál jelentette meg a magyar közjog törtériájának az ő kutatási területéhez közeleső szeptét feldolgozó két másik könyvét: „Újabb magyar alkotmánytörténet 1848–1949” (2002); „és így is a mi korunk” [1944–1949] (2006). Napjaink alkotmányos viszonyai is foglalkoztatják: a szegedi Bába Kiadó adta ki „Máig érő alkotmánytörténelem” (2002) c. könyvét.

Alkotó szellemi munkásságának java részét Szegeden élte le, így könnyen érthető, hogy több alapos munkát is írt a Tisza-parti városról. Munkatársa volt a Kristó Gyula sorozatszerkesztésében megjelent új „Szeged története” nagymonográfiának. Számos dolgozata mellett kiemelkedik két szegedi vonatkozású könyve: „A Város és polgára” (1999); „Szeged szabad királyi város törvényhatósága. 1872–1944” (2004). Munkatársa a *Szegedi Műhely* és a *Szeged* folyóiratnak; az előbbinek szerkesztőségi tagja is.

A *genius loci* másutt is megjelenik munkásságában; hogy csak az általa gondozott művek fontosabbjait említsük: „Szemere Bertalan és kora” (Miskolc, 1991), avagy Hegyesi Márton könyvének (1885) megújított edíciója („Bihar vármegye 1848–1849-ben”, Debrecen, 2000). Szakmai odaadással gondozza a *Bagaméri Krónika* periodikát és a *Bagaméri Krónika* könyvei sorozatot.

Ruszoly József, mint német témájú és nyelvű közleményei is mutatják, a németországi forrásokkal és irodalommal kutatóként „testközelben” volt és van. Három hosszabb ösztöndíjas tanulmányúton tartózkodott Mannheimben (1970/71, 1981, 1994), ötször volt Münsterben (1989, 1992, 1993, 1999, 2008), és Lipcsében is megfordult (1964, 1979). A német jogtörténész napok rendszeres résztvevője, alkalmasint felkért előadója. A kortárs német és osztrák jogtörténészek legkiválóbbjaival tart fenn közvetlen, baráti kapcsolatot; közülük többen az Olvasó által kézben tartott emlékkönyv szerzői között is föltalálhatók. Német nyelven publikált tanulmányainak gazdag válogatását jelentette meg tavaly a Gondolat Kiadó: „Beiträge zur neueren Verfassungsgeschichte (Ungarn und Europa)” címmel.

Ruszoly József élete az egyetem szervezeti életével is összeforrott, számos országos, egyetemi és kari szintű grémiumban viselt tagságot, szolgált a egyetemi közéletet. Pályafutása korai szakaszában mozgalmi feladatokat is vállalt; 1990–2009 között a kari tudományos bizottság elnöke, 1994-től két ciklusban az Egyetemi Tanács tagja, 1994-től 1997-ig az Egyetemi Doktori Tanács elnöke, tagja az Egyetemi Habilitációs Bizottságnak. Az új rendszerű doktori képzésben kezdettől (1994), a jogtörténeti program vezetőjeként részt vesz; alapító tagja – 2006-tól 2010-ig vezetője – a kari doktori iskolának.

Különös gondot fordított a kari *Acta* szerkesztésére, melyet tudományos bizottsági elnöksége fontos részfeladatának tekintett. Nem elégedett meg a tanulmányok – oly gyakran tapasztalt – mechanikus csokorba rendezésével; ha kellett, a szerzőkkel személyesen konzultálva tett javaslatot akár a helyes címválasztásra is. A kari doktori képzésben is közreműködött egy, az *Acta* rendszerébe illeszkedő új periodika megindításában – ez lett a *Publicationes Doctorandorum Juridicorum*.

A Magyar Tudományos Akadémiával való kapcsolatának a „nagydoktori” fokozat csak a kezdetét jelentette. Az 1996-ban újjászervezett Jogtörténeti Albizottságban 1999-től 2002-ig az elnöki teendőket látta el. E – jogtörténeti tanszékek vezetőiből álló – testület 2005. június 30-án örökös tiszteletbeli tagjává választotta. 2005-ben, majd 2008-

ban az akadémia IX. osztályának kebelében működő Állam- és Jogtudományi Bizottság tagjává választották (1980 és 1985 között két cikluson át volt már tagja e testületnek). Az MTA közgyűlésében 2007. május 2-ától három évre választott doktorképviselő. Kézenfekvő, hogy az akadémia lokális szervénél is feladatot vállalt: ez idő szerint az MTA Szegedi Területi Bizottsága (SZAB) Jogtudományi Szakbizottságának elnöke.

Rangos elismerések birtokosa: megkapta a diákkörökért *Az oktatásügy kiváló dolgozója* címet (1972); majd jókora szünettel *A tudományért* (1998) és *A magyar felsőoktatásért* (2000) emléklakettet, és elnyerte a *Szent-Györgyi Albert-díjat* (2003) valamint a *Klebersberg Kuno-díjat* (2008). A Debreceni Egyetem szenátusa 2006. november 25-én kelt oklevelében a *Doctor Honoris Causa* kitüntető cím viselésére jogosította fel. Nem alábbvaló a szeretett szülőfalujától kapott legmagasabb elismerés sem: 2005. december 21-ike óta Ruszoly József Bagamér nagyközség díszpolgára.

E szakmai eredményekben kimagaslóan gazdag életút első hetven évének áttekintése végén szeretnék valamit az *emberről* is mondani. Tanítványaként és kollégájaként úgy ismertem meg Ruszoly Józsefet, mint akire – ha munkáról és a kari érdekek képviseletéről volt szó – mindig lehetett számítani. A felsőoktatás és a tudományos élet fonákságait mindenkor kendőzetlen kritikával illette, s mindig megtoldotta alkotó megjegyzéseivel. Ha kellett, indulattal is érvelt igaza mellett, de soha senkit emberségében meg nem bántott. Jó volt a munkatársának lenni. Mi mással fejezhetném be az emlékkönyv előszavát, mint azzal a szívből jövő, karunk minden polgárának véleményét tolmácsoló jókívánsággal, hogy adjon az Isten Ruszoly professzor úrnak még sok-sok egészségben megélt, alkotó kedvtől duzzadó munkás esztendő – a maga kedvtelésére, és mindannyiunk örömére.

Kelt Szegeden, 2010 márciusában

DR. SZABÓ IMRE
egyetemi tanár
a Szegedi Tudományegyetem
Állam- és Jogtudományi Karának
dékánja